

5.

Kong Olufs Dødsdag.

Historisk Tidsskrift, Bind 5. række, 4 (1883)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/hto/hto_5rk_0004-PDF/hto_5rk_0004_81234.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=81234>

pdf genereret den : 28/5-2008

kan være Tvivl om, at de betegner samme Sted. Endelsen anger, der betyder Fjord, Bugt, er overmåde sjelden i danske Stednavne og dens Overgang til enger er overensstemmende med andre Sprogovergange. Ved nu at efterse Jordebogen for Vordingborg Len fra 1611 finder man, at Bårse Herred var delt i 5 „Tredinger“, nemlig Bårse, Ørslev, Kallehave, Stensby og Bakkebølle, og under denne sidste nævnes efter Masned og foran Oringe „Huidingsferge“, af hvilken Mads Færgemand ydede 30 $\frac{1}{2}$ og 6 Skæpper Lüneborger Salt. I Vordingborg Jordebog 1660 nævnes efter Masned og før Græsbjerg (tæt øst for Vordingborg) „Huindings ferge“ med samme Afgift og den Vedtegning, at den samme År var pantsat til Jens Lassen.

Det ses heraf, at Hvidenger Færge er Vordingborg Færgesgård og Hvidenger eller Hvitanger bliver det gamle Navn på Vordingborg Bugt.

5.

Kong Olufs Dødsdag.

Af Kr. Erslev.

Det har en meget stor Interesse at faa alle Forhold vedrørende Kong Olufs Død saa fuldt opklarede som muligt, paa Grund nemlig af de Rygter, der snart efter opkom, om at Oluf skulde være forgiven, og som endog førte til, at der fremstod en falsk Oluf. Om Kongens Dødsdag har der imidlertid hersket nogen Tvivl. Peder Olsson, der skrev ved Midten af det sextende Aarhundrede, angiver, at Oluf døde i Falsterbo den 3. Avgust (*die inventionis s. Stephani ante Laurentii*), men i en meget ældre Kilde, en skaansk Aarbog, der er affattet kort efter Olufs Død, opgives det, at Liget førtes fra Falsterbo til Sorø *dominica ante festum beati Laurentii* eller den 4. Avgust, og disse to Datumbestemmelser lader sig saa godt som umulig forene; det vilde være en Ilfærdighed, som er ganske utrolig. P. A. Munch, der skarpsindig udviklede dette, erklærede, at den 150 Aar yngre Angivelse hos Peder Olsson maatte vige for den samtidige, og at man maatte føres til at skyde Olufs

Dødsdag nogle Dage tilbage før den 3. Avgust. Herimod hævdede jeg i 1882, at det var dristigt helt at underkjende en saa positiv Opgivelse som Peder Olssøns, som han dog maatte have fra en ældre Kilde, ja som jeg var tilbøjelig til sammen med et Par andre Dagsangivelser at føre tilbage til en Aarvog fra det femtende Aarhundredes Begyndelse, der siden var tabt. Jeg rettede derimod Tvivlen mod den skaanske Aarvog; medens jeg anerkjendte dens Samtidighed, paaviste jeg, at den forelaa i en noget fejlfuld Afskrift, og jeg foreslog derfor i den dør anførte Datum at rette *ante* til *post*. Ligets Overførelse til Sorø skulde da have fundet Sted den 11. Avgust, hvilket ikke blot tillod at beholde den 3. som Dødsdagen, men tillige passede med, at Dronning Margrethe endnu den 10. Avgust paaviselig var i Skaane. Se mit Skrift „Dronning Margrethe“ S. 468—69.

For denne Hypothese kunde jeg i 1882 anføre den moralske Støtte, at C. Paludan-Müller før mig var kommet til den samme Løsning og havde nedskrevet en Bemærkning herom, som han viste mig, da jeg en Gang udviklede min Opfattelse for ham. Nu er jeg i Stand til at fremlægge et virkeligt Bevis for, at Peder Olssøns Opgivelse maa lades urokket, idet Bibliothekaren ved den arnæmagnæanske Samling Dr. phil. Kr. Kaalund har gjort mig opmærksom paa en Notits om Kong Olufs Dødsdag, som stemmer med Peder Olssøns, men er langt ældre.

Blandt de arnæmagnæanske Haandskrifter findes under Nr. 202 af Oktaverne en Række Optegnelser af sprogligt Indhold, grammatiske Regler, latinske Gloser med Forklaring, delvis ogsaa med dansk Oversættelse. Skriften er dels en lille fin Bogskrift, dels en Løbeskrift af den Art, som brugtes i Diplomerne, men efterhaanden overførtes til Bøgerne; Skriftrækene henpeger paa Midten af det fjortende Aarhundrede. Paa Pergamentsomslaget Indersider findes enkelte Notitser med senere Hænder, deriblandt foran Ordene: *Nicolaus dei gratia episcopus Roskildensis* og bagved: *Liber fratris Laurentii Roskildensis*¹⁾; om det netop er Broder Laurentius, der har

¹⁾ Med en yngre Haand findes udenpaa Omslaget skrevet: *Liber beate virginis Haffnie*.

skrevet Biskop Niels' Navn, er ikke utvivlsomt, men efter Trækkene højst rimeligt. Den samme Haand, fra hvem Bogens Navn stammer, skyldes derimod sikkert et Par Notitser inde i selve Haandskriftet, saaledes Fol. 32 verso: *Omnibus præsens scriptum cernentibus Olauus dei gracia Danorum, Slauorum, Noricorum Gotorumque rex salutem in domino*, og Fol. 79 verso den Optegnelse om Kong Olufs Død, som jeg strax skal aftrykke. Den første Notits er jo en Gjengivelse af Begyndelsen af et Kongebrev fra Oluf¹⁾; Biskoppens Navn henpeger til samme Tid, idet der med Nicolaus kun kan menes Niels Jakobssøn (Ulfeld), som var Biskop i Roskilde fra 1368 til 1395. Skriftrækkene endelig er af samme Karakter som de, der findes i Kongebrevene fra Olufs og Margrethes Tid. Dermed er Tiden for Optegnelsen om Olufs Død ogsaa givet; den maa være nedskrevet i Løbet af den følgende Menneskealder og faar derved stor Avtoritet.

Optegnelsen lyder saaledes:

Anno domini m^o ccc^o lxxx^o septimo die inuencionis sancti Stephani prothomartiris obiit illustris princeps Olauus dei gracia quondam Danorum Slauorum, Noricorum Gotorumque rex.

Denne samtidige Skribent angiver altsaa netop den samme Dag for Olufs Død som Peder Olsson²⁾, og enhver Tvivl om Kongens Dødsdag synes dermed at maatte forsvinde. Staar det imidlertid fast, at Oluf døde den 3. Avgust, da tvinges man vel ogsaa til at antage den af Pal.-Müller og mig foreslaaede Textrettelse i den skaanske Aarvog.

¹⁾ Kuriøst er det, at den Titel, som Skrивeren har givet Kong Oluf i begge Notitser, ikke findes ganske ligelydende i noget nu bevaret Kongebrev. Olufs regelmæssige Titel efter Faderens Død er: *Daciæ, Norvegiæ, Slauorum Gotorumque rex*; men nogen Vaklen er der dog, og i et Brev af 16. Januar 1384 (Orig. paa Gammel-Estrup; Afskrift i Diplomatariet) staaer: *Danorum, Sclauorum, Gotorum et Norvegiæ rex*, hvad der nærmer sig stærkt til Titulaturen i Haandskriftet.

²⁾ Naar denne tilføjer: *ante festum Laurentii martyris*, hidrører dette fra den skaanske Aarvog, som Peder Olsson har kjendt.